

**A MAGYAR
IRODALOM
ÉS
IRODALOM
TUDOMÁNY
BIBLIOGRÁFIAJA**

A magyar irodalom és irodalomtudomány bibliográfiája 1977. Szerk. LICHTMANN Tamás – NÉMETH S. Katalin. Bp. OSZK, 1979. 456 p.

Amikor az olvasó fellapozza ezt a maga műfajában igen terjedelmes munkát, melynek alapos, elmélyült és széles körű előkészítéséhez nem fér kétség, felötlik benne, vajon arányban van-e az erőfeszítés és a szándék a kötet felhasználhatóságának mértékével. Olvasó fogalmán itt elsősorban az irodalommal és a kapcsolódó társtudományokkal, művészetekkel hivatásszerűen foglalkozó írók, kutatók értendők.

A kötet feldolgozza a szépirodalom 1977-ben magyarul könyvalakban megjelent termését, a memoár, önéletrajz, levelezés, útleírás, ifjúsági irodalom műfajait is beleértve. Szerepelnek a bibliográfiában magyar színpadi művek magyar nyelvű színházi bemutatói az 1977-es évadban; továbbá könyvek, tanulmányok, cikkek a magyar irodalomtudomány és irodalomtörténet köréből; a mai irodalmi közélet publicisztikája, és magyar írók időszaki lapokban megjelent esszézerű vagy vallomásos, önéletrajzi jellegű közleményei is. A szerkesztők nem hanyagolták el a magyar szépirodalmi művek kritikáit és recenzióit, az irodalmi élet híradásait és megemlékezéseit sem, amennyiben azok hozzájárultak az „érdemi teljesség”-hez, ahogyan erre a szerkesztők utaltak a bevezetőben.

Megtaláljuk a bibliográfiában a magyar irodalomtudomány és irodalomtörténet, továbbá a társtudományok könyvészeti és lexikális segédeszközeit is.

A függelék számba veszi az egyetemes irodalomtudomány körében, magyar szerző által írt belföldön vagy külföldön megjelent műveket, könyveket, tanulmányokat, ide értve az irodalomtudományi vagy irodalomtörténeti jellegű elő- ill. utószókat.

A kötetben való eligazodást segíti a feldolgozott hazai időszaki kiadványok és címrövidítések, a külföldi magyar nyelvű folyóiratok és azok címrövidítéseinek jegyzéke, továbbá a tartalmilag is elemzett hazai és külföldi gyűjteményes kötetek listája. Jegyzék sorolja fel a kötetben használt magyar és gyakoribb idegen nyelvű rövidítéseket. A munkát az általános névmutató után tartalomjegyzék zárja, amely a bibliográfiai fejezetek szakbeosztását is tükrözi. Ilyen módon a „szak szerinti tájékozódásban is áttekintést

nyújt és indítóul szolgálhat”; legalábbis ez a szerkesztők szándéka. A szándék nem vitatható, de a szakrend olyan főcímei, mint „Az irodalomtudomány általában”, vagy „A magyar irodalom története általában: korszakok, keretek kapcsolatok” sem támpontot, sem inspirációt nem adnak ahhoz, hogy honnan indulhat vagy hová érkezhessen el a fejezeteken belül a laikus és „hivatásos” olvasó. Az utóbb említett főcímet követi a „fő-alcím”: „Az irodalom története”, ezt pedig az „Összefoglaló művek” megnevezés. Az összefoglaló művek osztályába tartoznak a következő csoportok: 1. szépirodalom (antológiák, gyűjtemények – sic!); 2. szakirodalom (értsd: irodalomtörténeti tanulmányok); 3. témátörténet – ezt a megnevezést még azok után sem értem, ha az alája sorolt összes mű címét egyenként áttanulmányozom. Ide tartozik az antiszemitizmus szerepe az irodalomban és a Ludas Matyi irodalmi feldolgozásai éppúgy, mint a szülőföld hatása költőinkre vagy a barátság jelentősége nagy írók között. Ez a felosztás nekem egy kicsit olyan, mintha a postai küldemény címezése csupán egy országnévből és házámból állna.

„Az irodalomelmélet” című alosztályban találjuk például Csurka István: A szatíráról írott esszéjét a Magyar Nemzetből, Hernádi Miklós: A vidámság kora c. írását az ÉS-ből, és Lukács Györgynek: Megjegyzések az irodalomtörténet elméletéhez c. munkáját az Ifjúkori művek c. kötetéből. E kiragadott példák legfőbb közös jegye, hogy 1977-ben (is) megjelentek nyomtatásban. Nehezen tudok azonban más olyan szempontot elképzelni, mely szerint a felhasználó egyazon csoportban szeretné megtalálni az említett írásokat, tekintettel azok műfaji, tartalmi, stiláris és kontextuális különbözőségére.

„A magyar irodalom története általában” nevezetű főfejezet kronológikusan tagolja a magyar irodalmat: magyar irodalom a kezdetektől 1600-ig; 1600–1772 között; 1772–1848 között; 1849–1905 között; 1905–1945 között, valamint 1945 után. Az 1945 utáni korszakot feldolgozó rész tűnik a legellentmondásosabbnak, mivel itt már nem érvényesül az időben való behatárolás. A szépirodalom fejezetében felsorolt antológiák talán a teljesség igényének megfelelnek, de a kötet használhatóságát nem fokozzák. Az 1977-ben megjelent és itt felsorolt szépirodalmi antológiák szerzői között bőven akadnak olyanok, akik 1945-ben már nem éltek, tehát nem is írhattak. Ezzel kapcsolatban újra és újra felvetődik az antológiák túlzott publikálásának értelme is.

Mint minden tágabb fejezetben, itt is előfordul a Szakirodalom mint alcím. Ennek jelentése is meggondolkoztatja az olvasót. Mit nevezhetünk szakirodalomnak egy irodalmi bibliográfián belül? Mindent, ami nem szépirodalom: Almási Miklós: Fiatal írók a hetvenes években (Népszabadság), Csák Gyula: Paraszti memoárok (ÉS), Isten és én: A Vigilia körkérdése mai magyar írókhoz, Jules Romains: On the new Hungarian Poetry (1932!), (Arion lapjain jelent meg), stb., stb. Ismét egy olyan adathalmazzal van dolgunk, amivel nehéz bánni.

„Az irodalom elvi és elméleti kérdései” megnevezés, amely közvetlenül „Az irodalomtudomány általában” főcímet követi, nyilván azzal a céllal, hogy jobban pontosítsa az olvasó számára a feldolgozott szakterületet, enyhén szólva homályos.

Említhetnénk még „A mai irodalmi élet” vagy „Az irodalmi élet általában” című felosztásokat, melyeken belül ismét olyan művek és szerzők sora került egymás mellé, amely nem igazodik kellőképpen az információ-visszakeresés lehetőségeihez.

A kötet első két fejezetét a *felhasználó-központú szemlélet hiánya* jellemzi. A „felhasználó” irodalomtudományi szakember minden kétséget kizáróan más fogalmi rendszerben gondolkodik, mint amire a bibliográfia szakrendje épül.

„Az irodalmi élet és keretei”-n belül a könyvtörténet, nyomdászattörténet, sajtótörténet, sajtórepertóriumok, könyvtártörténet, valamint az írástörténet, kódextörténet, kézirat-történet feldolgozása sokkal következetesebb és tárgyyszerűbb. Ez feltehetően e terület exaktabb jellegéből és a szerkesztők ebben a szférában nyilvánvaló jártasságából következik.

Az utolsó három fejezet, amely részben a külföldön 1977-ben megjelent magyar irodalomról, részben a külföldi irodalomról írt magyar szerzők műveiről nyújt hasznos áttekintést, ezen kívül betűrendbe szedi a tárgyalt szerzőket, ezzel valóban eligazítva az olvasót, végülis meggyőz az 1977-es kurrens irodalmi bibliográfia létjogosultságáról. Ezen nem változtat az a tény sem, hogy a bibliográfia a tárgyalt év után csupán három évvel látott napvilágot.

BUDA JÚLIA

A SZŰK PUBLICITÁSÚ IRODALOMRÓL ad tájékoztatást a British Library Lending Division (Brit Kölcsönző Könyvtár) SIGLE (System for information on grey literature in Europe) rendszere; az Európai Közösség országainak nagy tájékoztatási központjaiban található – kereskedelmi forgalomba nem kerülő – kutatási jelentéseket, disszertációkat, konferencia anyagokat, fordításokat stb. – tartja nyilván.

(Information Retrieval and Library Automation, 1981. júl.)

LEXIKON VIDEODISZKEN. – A 21 kötetes Academic American Encyclopedia a nyomtatott formátum mellett már online úton is használható; most pedig arra készül a kiadó, hogy videodiszken is közrebocsássa. A kísérleti diszket már bemutatták a szakmai köröknek. Ha a 80-as évek közepére a várható mértékben nő a piac (vagyis elég sok oktatási intézmény és könyvtár szerzi be a megfelelő berendezéseket), akkor az 5 diszkből álló teljes sorozatot kb. 500 dollárért tudják adni, vagyis nem drágábban, mint a nyomtatott változatot.

(Advanced Technology – Libraries, 1981. dec.)